
SCHITUL MAȘCĂUȚI/MACICĂUȚI (AL LUI ALBU PÂRCĂLAB) ȘI MOȘIA MAȘCĂUȚI DIN ȚINUTUL ORHEI

Sergius Ciocanu

Studiul consacrat schitului Mașcăuți este cel de-al treilea și ultimul din seria celor privitoare la cercetarea istorică și arhitecturală a așezămintelor monastice care au activat în microzona vechiului Orhei, cercetare începută de autor cu schiturile Peștera/Brănești și Trebujeni (Ciocanu 2008; Ciocanu 2009).

Teritoriul istoric al moșiei Mașcăuți, din punct de vedere geografic, cuprinde partea sudică a microzonei menționate, anume aici fiind situat, precum menționează plastic documentele din secolul al XVII-lea, locul unde „iese Răutul din stâncă”. Stâncile înalte și abrupte de pe malul drept al Răutului conțin multe cavități rupestre, unele dintre care au fost prelucrate sau adaptate de mâna omului, mărturie a unei vechi și îndelungate locuiri monahale.

Ca și în cazul altor așezăminte monastice, desființate la începutul secolului al XIX-lea, s-au păstrat foarte puține documente referitoare la perioada de activitate a acestuia. Tradiția locală referitor la acest subiect nu a ajuns să fie consemnată în epoca imediat următoare dispariției schitului, actualmente această tradiție fiind completamente erodată. Totodată, constatăm că deocamdată nu a fost elaborată nicio cercetare a istoriei medievale a satului Mașcăuți, cercetare indispensabilă pentru identificarea unor repere cronologice referitoare la istoria schitului.

Astfel, elaborarea studiului de față s-a bazat pe cercetarea a trei componente de bază. În primul rând, pornind de la ideea legăturii strânse între istoria schitului și a comunității laice locale, s-a procedat la cercetarea documentelor scrise și cartografice referitoare la istoria medievală a moșiei și satului Mașcăuți, atât a celor editate, cât și a celor inedite, păstrate în fondurile Arhivei Naționale. În același mod, au fost identificate și cercetate puținele documente păstrate ce se referă nemijlocit la istoria comunității monahale a schitul Mașcăuți. În al treilea rând, timp de mai mulți autorul acestor rânduri a efectuat cercetarea pe teren a

cavităților rupestre cu urme de locuire monahală din stâncile mașcăuțene. Remarcăm aici utilitatea deosebită, pentru elaborarea studiului, a cartării și desenării peșterilor mașcăuțene realizate în anii 1999 și 2000 de către speoarheologii Timur Bobrovski și Bogdan Riduș, efectuată în cadrul expedițiilor arheologice de la Orheiul Vechi conduse de dr. hab. Gheorghe Postică (Postică 2000; Postică 2001).

Pe harta topografică au fost marcate hotarele medievale ale moșiei. În baza documentelor păstrate s-a propus și o descriere amănunțită a traseului acestor hotare. Totodată, au fost reintroduse în circuit mai multe toponime istorice uitate.

Au fost elaborate și plasate la Anexe – un *Tabel cronologic* al principalelor evenimente privind istoria moșiei și schitului Mașcăuți și o *Listă* a conducătorilor identificați ai obștii monahale de aici. Tot la *Anexe* au fost plasate 29 de documente inedite (28 în rezumate și unul în original) referitoare la istoria moșiei Mașcăuți identificate de autor în fondurile Arhivei Naționale.

1. Moșia Macicăuți¹ de la primele atestări documentare până la începutul secolului al XIX-lea

Primul document cunoscut care menționează moșia în cauză datează din 17 iulie 1436 (DRH AM 1954, 219). Este o diplomă emisă de cancelaria domnilor Țării Moldovei, Ilie și Ștefan, prin care logofătului Oancea i se întărea o seamă de localități rurale. Printre satele de pe Răut donate logofătului se afla localitatea „*Macicăuți și cu prisaca*”, specificându-se că hotarul satelor/moșiilor respective urmează a se respecta „după hotarul vechi, pe unde au folosit din veac”. Faptul pledea-

¹ Am utilizat în cadrul studiului ortografierea originală a denumirii moșiei – Macicăuți. Primele atestări sporadice în documente ale variantei de ortografiere – Mașcăuți – datează din secolul al XVIII-lea, când, se pare, are loc și modificarea pronunției cuvântului (după exemplul – pacinic-pașnic, cucimă-cușmă, vecinic-veșnic etc.). Uzul a înlocuit definitiv ortografierea originală a cuvântului doar în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

ză în favoarea existenței aici, deja la acea vreme, a unor hotare clar delimitate și recunoscute din punct de vedere legal, precum și în favoarea vechimii considerabile a delimitării teritoriale a moșiilor în cauză.

Apoi urmează un segment temporal de circa 170 de ani, deocamdată rămas neacoperit de surse documentare originale. Totuși, informațiile conținute în documentele din secolul al XVII-lea permit reconstituirea unor evenimente legate de istoria moșiei în secolele XV-XVI.

Astfel, pe data de 3 martie 1470 cancelaria lui Ștefan cel Mare a emis pe numele pârălabului de Neamț, Albu², o diplomă de întărire a stăpânirii acestuia asupra unei părți din moșia Macicăuți, documentul conținând și descrierea hotarelor moșiei (MEF 1961, 324). Prin același act, încă două părți ale moșiei au fost întărite altor doi boieri, și anume lui Neculai Golăi și lui Macicu³, numele ultimei persoane având, se vede, o legătură directă cu proveniența denumirii moșiei respective. Existența unui asemenea document, originalul căruia cu regret nu s-a păstrat, demonstrează o dată în plus vechimea delimitării teritoriale a Macicăuților. Deoarece documentul respectiv a fost utilizat la 1617 de către urmașii celor trei stăpânitori ai moșiei din secolul al XV-lea pentru precizarea curgerii hotarului macicăuțean (iar mărturiile hotarnice de mai târziu, precum vom vedea, au un conținut identic cu cea din 1617), putem constata că limitele acestei moșii, din a doua jumătate a secolului al XV-lea și până în secolul al XIX-lea inclusiv, nu au suferit modificări.

Din alte documente cunoaștem că, moșia satului, teritoriul căreia se întindea pe ambele maluri ale Răutului, era situată „*mai jos de vechiul Orhei*” (Documente 1928, 162), adică în aval pe Răut față de moșia Peștera (Brănești), moșie care era cunoscută în epocă drept locul „*unde au fost vechiul Orhei*”⁴. În anii de domnie a lui Alexandru Lăpușneanu, satul Macicăuți și-a schimbat vatra, fiind „descălecat” într-o seliște nouă (DIR AM 1956,

214). La începutul secolului al XVII-lea pristolul bisericii (masa altarului) din seliștea părăsită a satului a servit drept punct de referință în cadrul precizării delimitării interne a moșiei (Boga 1938a, 15). Astfel, la Macicăuți, deja în prima jumătate a secolului al XVI-lea, a existat un lăcaș de cult. Desigur, biserica putea să fie construită și anterior secolului în cauză, ea fiind înălțată, cel mai probabil, în cadrul sau în proximitatea unei curți boierești.

Alexandru Lăpușneanu întărește în stăpânirea stolnicului Poroseci și a fraților lui, Criste și Păcurar⁵, o parte din moșia satului Macicăuți, obținută de aceștia drept rezultat al unui schimb⁶. Personal lui Poroseci, pe lângă partea ce i se cuvenea din moșie, îi fu întărit și un vad de moară, vad ce se afla situat în locul „*unde iese Răutul din stâncă*” (Ghibănescu 1930, 154), adică la gura pârăului Morova (DIR AM 1956, 214). Referitor la vadul respectiv de moară, obiect al mai multor litigii din secolul al XVII-lea, documentele precizează că la acel vad „vechi” „*au fost moara lui Macicu Rusul*” (DIR AM 1956, 220), posibil una și aceeași persoană cu acel Macicu care a fost printre beneficiarii diplomei domnești de întărire a moșiei de la 3 martie 1470.

Actualmente este cunoscut doar un singur document din secolul al XVI-lea care reflectă stăpânirea lui Poroseci, stolnic și pârălab de Cetatea Nouă a Romanului⁷, la Macicăuți. Este vorba de hotarnica din 1594 a moșiei satului Cotelnici⁸, unde se menționează expres mărginirea acestei moșii cu „*hotarul lui Poroseci*” (DIR AM 1952, 115).

În anii de domnie a lui Ieremia Movilă (1595-1606), satul Macicăuți este „*luat*” de către domn de la stăpânii lui de drept (acestora făgăduindu-li-se că vor primi drept recompensă alte moșii) și este trecut în ocolul nou-construitei curți dom-

² Albu, pârălab de Neamț, membru al Sfatului Domnesc al lui Ștefan cel Mare în anii 1468-1470. Despre neamul Albu/Albotă (inclusiv despre Albu, pârălab de Neamț) scrie Gheorghe Ghibănescu în studiul dedicat moșiei Petrosul din țin. Soroca (Ghibănescu 2001, 141).

³ Am redat numele Macicu în conformitate cu forma lui atestată în alte documente de epocă, formă păstrată și în varianta originară a denumirii satului și moșiei – Macicăuți.

⁴ Despre moșia Peștera (Movilău/ Brănești) a se vedea: Ciocanu 2008, 141-162.

⁵ Păcurar, vornic de Țara de Sus, este atestat în anii 1572-1573 drept membru al Sfatului domnesc (DIR AM 1951, 10, 25).

⁶ Părțile din moșia Macicăuți au fost obținute în locul moșiei satului Bolovani (documentele nu menționează ținutul în care era situat acest sat) (DIR AM 1956, 221).

⁷ Stolnicul Poroseci este atestat drept pârălab de Roman, membru al Sfatului Domnesc, în anii 1569 și 1570, în timpul domniei lui Bogdan Lăpușneanu (DIR AM 1951, 189, 235; Ghibănescu 1914, 95). Poroseci, biv-stolnic, era în viață și la 8 aprilie 1583, când era implicat într-un proces judiciar referitor la moșia satului Hăjerăi (Hăghidișăuți, Highidiș) de pe Bâc (Sava 1936, 20; DIR AM 1951, 209).

⁸ Cotelnici – actualmente localitatea poartă denumirea de Hârtoș (Hârtoșul Mare).

nești din satul vecin – Movilău (Peștera/Brănești)⁹. După decesul voievodului, urmașii lui desființează ocolul Movilăului, procedând printre altele la repunerea în drepturi a vechilor stăpâni ai moșiei Macicăuți¹⁰.

Documentele păstrate referitoare la moșia satului Macicăuți se „înmulțesc” începând cu primul deceniu al secolului al XVII-lea¹¹. Numărul însemnat al acestora permite urmărirea mai îndeaproape a evenimentelor legate de istoria localității. Printre altele, s-a reușit reconstituirea practic integrală a șirului stăpânitorilor așa-numitei părți boierești a moșiei Macicăuți până în prima jumătate a secolului al XIX-lea inclusiv.

Pe la finele secolului al XVI-lea - începutul secolului al XVII-lea, fiul stolnicului Poroseci, Simion Ciucul, începe să cumpere părți din moșia macicăuțeană de la rude și de la alți proprietari și să le adauge părții ce o deținea prin moștenire. Acest proces este continuat de logofătul Lupu Hăbășescu, căsătorit cu Antemia, fiica lui Simion, iar ulterior de ginerele lui Lupu Hăbășescu – medelnicerul Nicolae Buhuș. Astfel că ultimul reușește să intre în stăpânirea a celei mai mari părți din moșia macicăuțeană. Mai exact, Buhuș stăpânea toată jumătatea de jos a moșiei, iar din jumătatea de sus, care „umbra” în trei bătrâni, el deținea doi bătrâni întregi, numiți „al lui Criste” și „al lui Păcurar”, precum și o treime din bătrânul „lui Poroseci”, treime numită „a Ciucului”. Ceilalți mici proprietari au păstrat doar două treimi din bătrânul lui Poroseci. Această stare de fapt (împărțirea în proporția descrisă a moșiei în „partea boierească” și „partea răzeșească”), cu modificări neînsemnate, s-a conservat până în secolul al XIX-lea.

Prezintă interes, în sensul înțelegerii motivelor ce influențau deciziile de schimbare a vetrelor de amplasare a satelor noastre medievale, un document din 30 iunie 1661 care reflecta angajamentul unor răzeși macicăuțeni de a se transfera cu tot cu case de pe părțile de moșie anterior vândute de ei

lui Nicolae Buhuș pe pământul ce le rămânea în stăpânire (Anexa III, doc. 5).

Pe data de 4 septembrie 1688 fiul lui Nicolae Buhuș, marele clucer Ioan Buhuș, vinde toate părțile ce le stăpânea din moșia satului Macicăuți, împreună cu cele două vaduri de moară, vistiernicului Iordache Ruset¹².

Din secolul al XVII-lea datează și cele mai timpurii descrieri păstrate ale hotarului moșiei Mașcăuți. Este vorba, de fapt, de două documente. Se are în vedere o mărturie hotarnică a moșiei respective semnată la 7 august 1617 de către logofătul Leon Donici (Boga 1938a, 13), aceasta fiind întărită ulterior, pe data de 12 octombrie 1617¹³, de principele Radu Mihnea (MEF 1961, 297). Considerăm important a sublinia încă o dată că în ambele documente se menționează că hotarnica în cauză a fost realizată în baza unui document de conținut similar elaborat pe timpul domniei lui Ștefan cel Mare. A doua descriere a hotarului macicăuțean, care repetă traseul celei de la 1617 (conținând însă câteva toponime noi), a fost realizată în anii 1661-1662 de către părcălabul de Orhei, Leca, împreună cu fostul părcălab Constantin, și fu întărită de către Eustratie Dabija pe data de 3 iunie 1662 (Anexa III, doc. 12). Această a doua mărturie hotarnică a stat la baza tuturor documentelor emise în secolele XVIII-XIX, care se refereau la subiectul delimitării teritoriale a moșiei Macicăuți.

Aceste două mărturii hotarnice de secol XVII, precum și două planuri inedite de secol XIX ale moșiei, au servit drept bază pentru trasarea pe harta topografică actuală a vechiului hotar al moșiei Macicăuți (fig. 1), hotar pe care ea l-a păstrat până în secolul al XX-lea. Totodată, am indicat pe planul realizat al moșiei toponimele întâlnite în documente, multe dintre care actualmente nu sunt cunoscute, sau sunt cunoscute într-o formă denaturată. În continuare prezentăm descrierea curgerii hotarului acestei moșii, pentru care am folosit deja menționatele mărturii hotarnice medievale, planuri inedite ale moșiei și explicații asupra curgerii acestui hotar aflate în documente inedite de arhivă din secolul al XIX-lea.

⁹ Despre curtea de la Movilău (Peștera/ Brănești), vezi: Ciocanu 2008, 145.

¹⁰ Astfel, se păstrează un document din anul 1609, când unul dintre proprietarii de la Macicăuți obține reconfirmarea drepturilor ce le avea asupra moșiei satului (DIR AM 1953, 264).

¹¹ O parte dintre actele macicăuțene editate, inclusiv de la începutul sec. al XVII-lea, au fost propuse spre analiză în cadrul unei valoroase lucrări dedicate ținutului Orhei din secolele XV-XVI (Bacumenco 2006, 132).

¹² ANRM, F. 37, d. 37.

¹³ Am păstrat aici anul 1617 drept an al emiterii documentului, față de editorii MEF, care l-au marcat 1616, pornind de la logica desfășurării evenimentelor: data de 16 mai 7125 (1617) – emiteria diplomei domnești de elaborare a hotarnicei moșiei, data de 7 august 7125 (1617) – semnarea documentului hotarnic al moșiei, data de 12 octombrie 7125 (1617) – întărirea de către domn a hotarnicei elaborate.

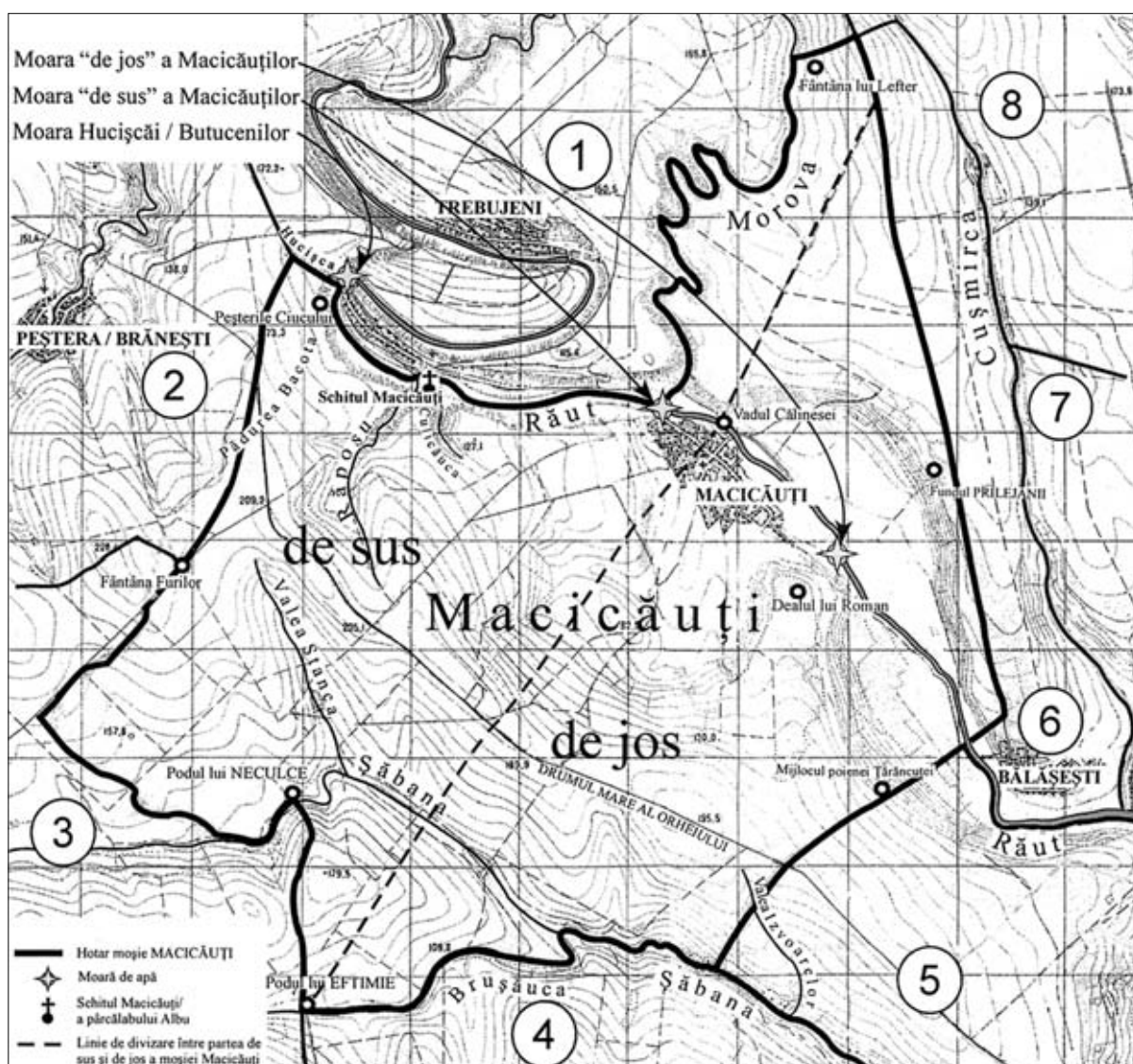

Fig. 1. Moșia Macicăuți (sec. XVII-XIX) (plan de S. Ciocanu). Moșii: 1 - moșia Trebujeni; 2 - moșia Peștera/Movilău/Brănești; 3 - moșia Cotelnici/Hârtoș; 4 - moșia Izbite; 5 - moșia Pocrășeni/Jevreni; 6 - moșia Bălășești; 7 - moșia Ciofeni/Răculești; 8 - moșia Horilcani/Holercani.

Trasarea pe hartă a hotarului Macicăuților am început-o, de la extremitatea nordică a moșiei, mai exact de la punctul de joncțiune a hotarului Macicăuților cu cel al moșiilor Trebujeni, Horilcani¹⁴ și Bălășești, joncțiune ce se realiza pe culmea/muchia dealului care desparte văile râulețelor Țiganca (Morova) și Cușmirca.

De aici, **alături cu moșia satului Bălășești**, urmând muchia dealului, hotarul înainta spre sud, coborând treptat spre valea Răutului. Trecând pe la fundul vâlceleii Prilejăanii, hotarul se abătea de la muchia dealului, trecea pe din jos de picul lui

¹⁴ Horilcani – actualmente localitatea poartă denumirea puțin modificată prin metateză de Holercani.

Hariton, pentru ca apoi să intersecteze drumul Ciofenilor¹⁵. De aici el cotea spre sud-vest, cobora definitiv dealul, ajungând până în apa Răutului.

Hotarul traversa Răutul și, **alături cu moșia satului Pocrășeni**¹⁶, înainta spre sud-vest, începând să urce dealul împădurit care despărțea valea Răutului de valea râulețului Șăbana (afluent de dreapta al Răutului). După ce trecea pe la mijlocul poienei Țărăncuței, hotarul își continua calea prin pădure, traversa Drumul Mare al Or-

¹⁵ Ciofeni – actualmente localitatea poartă denumirea de Răculești.

¹⁶ Pocrășeni – actualmente localitatea poartă denumirea de Jevreni.

heiului¹⁷, ajungând până în muchia dealului. De acolo, păstrând direcția generală spre sud-vest, el o lua la vale, traversa vâlceaua numită Valea Izvoarelor, și ajungea până în matca râulețului Șăbana.

De aici, **alături cu moșia satului Izbîște**, hotarul urca în amonte pe matca râulețului Șăbana, până la locul căderii în Șăbana a pârâului Brușăuca. Aici el părăsea valea Șăbanei și înaintând spre vest, urca în amonte, deja urmărind cu fidelitate meandrele Brușăucăi, până la locul unde pârâul era traversat de Podul lui Eftimie.

De aici, **alături cu moșia satului Cotelnici**, hotarul o cotea spre nord, urmând un drum, care urca, iar apoi cobora dealul ce desparte valea Brușăucăi de cea a Șăbanei, ajungând iarăși în matca râulețului Șăbana, în locul unde acesta era traversat de Podul lui Neculce. Apoi, hotarul o cotea spre vest, înainta în amonte pe matca Șăbanei, ajungând până în dreptul locului unde creștea un ulm bătrân, loc cunoscut sub numele de Fricoasa. Aici hotarul părăsea matca Șăbanei și o lua iarăși spre nord. El înainta pieziș prin pădure spre muchia șirului de dealuri care mărginește dinspre sud valea râulețului Ivancea. Ajungând până la Drumul Furilor¹⁸, hotarul o pornea pe drum, până la Fântâna Furilor, loc situat pe muchia amintitului șir de dealuri.

De aici, **alături cu moșia Brănești (Movilău, Peștera)**, hotarul continua să înainteze spre nord-est, traversând Drumul Mare al Orheiului (anterior traversat la intrarea lui pe teritoriul moșiei pe segmentul de hotar cu Pocrășeni) și Drumul Peșterii, ajungând până la coada văii/vâlceleii Hucișca, unde începea un pârâu tributar Răutului¹⁹.

De acolo, **alături cu moșia Trebujeni**, hotarul întorcea spre sud-est și cobora pe matca vâlceleii Hucișca (fig. 2) până în apa Răutului, la vadul Hucișcăi. La acest vad era situată moara Butucenilor, zăgazul ei servind timp de secole drept punte de legătură între malurile râului. De aici, hotarul o pornea în jos/în aval pe matca Răutului, trecând pe lângă Peșterile Ciucului, apoi pe lângă schitul părcălabului Albu (situat la gura văii Răposu), pe

Fig. 2. Defileul Hucișca. Vedere dinspre Răut (de S. Ciocanu).

lângă vadurile de la gura văii Culicăuca și cobora în jos pe Răut, până la locul căderii în râu a râulețului Morova²⁰, la vechiul vad de moară a părții de sus a moșiei Macicăuți. Aici, hotarul părăsea apa Răutului și o cotea spre nord, în amonte pe matca Morovei, iar apoi în amonte pe matca Țigancei. Puțin mai în sus de Fântâna lui Lefter, el o cotea spre nord-est, urcând până pe muchia dealului care despărțea valea Țigancei de valea Cușmircăi, la punctul de pornire a descrierii hotarului moșiei Macicăuți.

În luna noiembrie a anului 1708, vistiernicul Iordache Ruset lasă prin diată părțile ce le stăpânea din moșia satului Macicăuți fiicei sale, Ecaterina, și ginerelui, Constantin Costache, atestat ulterior cu titlul de logofăt.

Prima atestare a unui preot local a avut loc pe 30 aprilie 1741. Este vorba de „*erei Vasile ot Macicăuți*”, care a semnat drept martor un document referitor la moșia Trebujeni (Sava 1944, 212). Respectiv, aceasta constituie și o atestare indirectă a existenței la acea dată în localitate a unui lăcaș de cult.

²⁰ Actualmente râulețul Morova este secat. În secolul al XIX-lea – încă era curgător.

¹⁷ Este vorba de unul dintre așa-numitele „drumuri mari” care duceau spre Orhei.

¹⁸ Fur/furi – cuvânt moștenit din lat. *fur* (hot). Actualmente reprezintă un arhaism.

¹⁹ Pârâul Hucișca actualmente este secat. În secolul al XIX-lea el încă era curgător.

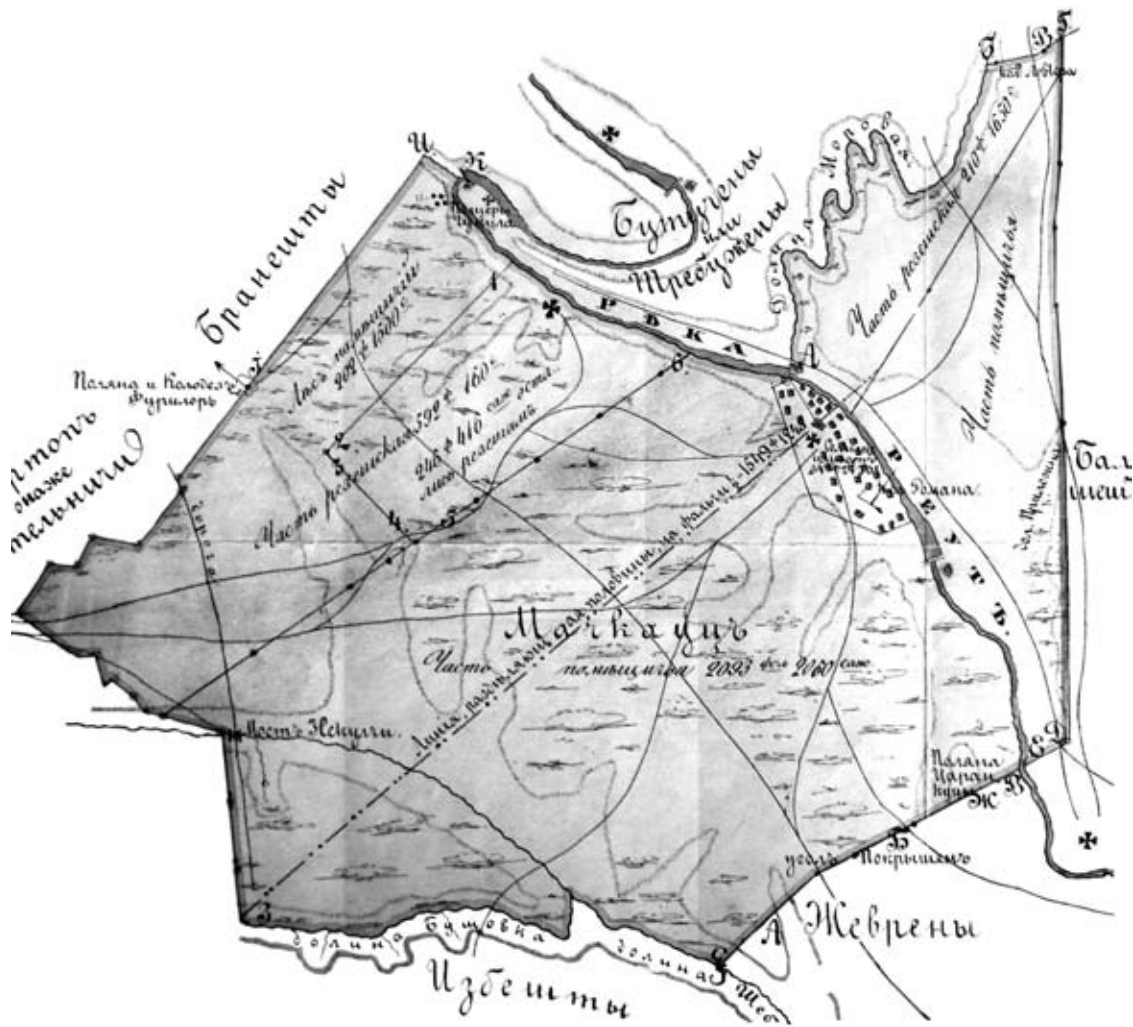

Fig. 3. Plan moșie Mașcăuți. Fragment (1824) (arhiva V. Malanețchi).

Fiul lui Constantin Costache, banul Vasile Costache, va vinde moșia în septembrie 1760 negustorului Constantin Panaite, supranumit Liptcanul. La 1790 îl întâlnim stăpân la Macicăuți deja pe fratele lui Constantin, paharnicul Iordache Panaite.

Cu anul 1771 este datată cea mai timpurie mențiune a bisericii de lemn Sfinții Arhangheli (Халиппа 1907, 244). Pe cât se pare, ea a fost ctitorită de către boierii Panaitești în cadrul complexului curții de aici, odată cu stabilirea lor pe moșia respectivă.

În 1785 are loc ultima „descălecare”/„așezare” atestată documentar a satului Macicăuți, acesta fiind transferat pe locul/seliștea care și actualmente adăpostește localitatea (Tomescu 1931, 521), în proximitatea curții Panaiteștilor. Deoarece biserica deservea necesitățile spirituale ale parohiei Macicăuți și înainte de realizarea acestui transfer, putem presupune că vatra veche a satu-

lui era amplasată la o depărtare nu prea mare de curtea boierească.

Remarcăm, că acest amplasament nu era unul totalmente „nou”, el fiind de fapt una dintre vechile vetre ale satului, utilizată cu siguranță în secolul al XVII-lea. Mărturie ne este toponimul Fântâna lui Roman, atestat în una dintre hotarnicele localității realizate pe la 1661 (Anexa III, doc. 8), precum și pe planul moșiei de la 1824 (fig. 3)²¹. Astfel că, la 1785 are loc, de fapt, o reîntoarcere a localității pe una dintre vechile ei vetre.

Fiul paharnicului Iordache Panaite, comisul Alexandru Panaite, va rămâne în istoria localității Macicăuți drept ctitorul bisericii Sfinții Arhangheli din sat, construită de el în anii 1815-1819 din

²¹ Îmi exprim sincera grațitudine dlui dr. Vasile Malanețchi pentru amabilitatea de a ne oferi imaginea acestui valoros document.

zidărie de piatră, în locul celei vechi de lemn²². Această biserică (deși în ultimii ani i s-au operat intervenții, care i-au știrbit substanțial imaginea originală și valoarea de monument istoric) se înalță și actualmente în satul Mașcăuți.

Alexandru Panaite moare pe data de 11 februarie 1819, fiind înmormântat lângă o altă ctitorie a sa, biserica Sfântul Nicolae din târgul Bălților (Ghibănescu 2001, 246). Ulterior, la repartizarea averii răposatului comis, partea respectivă a moșiei Macicăuți îi revine Zoitei, surorii lui, căsătorite cu căminarul Iordache Giurge²³ (Ghibănescu 2001, 259).

Fiul lui Iordache, vornicul Ioan Giurge, și cumnatul său, banul Ioan Miclescu²⁴, vând în anul 1838 toate părțile ce le reveneau din moșia Macicăuți boierului basarabean Gheorghe Sârbu²⁵, care anterior arenda în numele lor moșia respectivă. Familia Sârbu, din care provine și Ioan Sârbu (1830-1868), unul dintre primii poeți basarabeni, va stăpâni la Macicăuți până în secolul al XX-lea.

2. Schitul Macicăuți/Maşcăuți

Moșia istorică a satului Mașcăuți era mărginită dinspre nord – nord-vest de malurile stâncoase ale văii Răutului și ale afluenților săi. Stâncile calcaroase de aici din timpuri străvechi au fost supuse proceselor carstice și eroziunii eoliene. Cavitățile rezultate din procesele amintite au atras de timpuriu atenția comunităților monahale, ele contribuind la lărgirea și adaptarea lor necesităților traiului isihast. Majoritatea absolută a acestor încăperi rupestre sunt concentrate în stâncile înalte din partea de sus a moșiei Mașcăuți, mai exact, pe segmentul văii Răutului cuprins între defileurile Hucișca și Răposu. Putem doar să presupunem care a fost motivul stabilirii călugărilor anume pe acest segment al stâncilor mașcăuțene. În stâncile de pe alte părți ale moșiei, cel puțin deocamdată, nu au fost identificate urme de viețuire monahală. Oricum, stabilirea aici a monahilor a putut fi realizată doar cu acor-

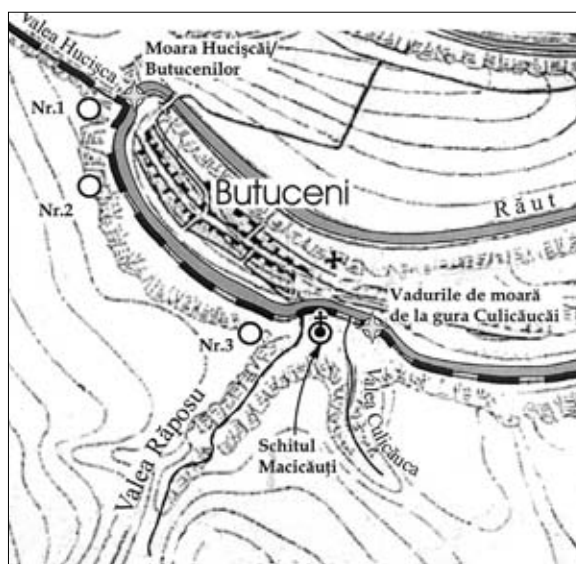

Fig. 4. Plan amplasare complexe rupestre mașcăuțene (de S. Ciocanu). Complexele rupestre: nr. 1 - Peșterile Ciucului (Holm); nr. 2 - Peșterile Ciucului (sub Bacota); nr. 3 - Chilioare/Chiliori (partea rupestră a schitului Mașcăuți).

dul și bunăvoința stăpânilor de drept ai moșiei respective.

Ca și în cazul localității vecine, Trebujeni (Ciocanu 2009), remarcăm și aici o serie de schimbări, care au dus la modificarea drastică a cadrului natural al moșiei. Stâncile mașcăuțene (în afară de segmentele lor verticale) acum câteva sute de ani erau și ele acoperite integral de vegetație (arbori, arbuști etc.), care cobora până în apa Răutului. Iar de asupra, pe „podis”, încă pe la mijlocul secolului al XIX-lea pământurile erau în mare parte acoperite de pădure. Defrișările masive ale suprafeței moșiei, începute în secolul al XVIII-lea, au atins maxima intensitate în secolul al XIX-lea. Tăierea pădurii a cauzat secarea către începutul secolului al XX-lea a multe izvoare și pâraie, inclusiv a celor care străbăteau văile Hucișcăi, Răposului și Culicăucăi. Defrișarea a cauzat și intensificarea erodării stâncilor, influențând, respectiv, procesul degradării peșterilor.

Peșterile mașcăuțene se grupează în trei complexe rupestre (fig. 4). Primele două complexe de încăperi rupestre, sunt situate la o depărtare de circa două sute de metri distanță unul de altul, în extremitatea nord-estică a moșiei, în stâncile de lângă valea Hucișcăi. În baza cercetării unor documente inedite din secolele XVII-XIX am reușit să identific vechiul lor denumire de *Pește-*

²² ANRM, F. 205, inv. 1, d. 932. Alexandru Panaite depune pe numele mitropolitului Gavriil Bănulescu cererea de permisiune de a începe a zidi biserica, pe data de 24 martie 1815, el deja pregătind piatra, lemnul și alte materiale necesare.

²³ Alte variante de ortografiere a numelui lui Giurge întâlnite în dosarul ANRM, F. 37, inv. 3, d. 444 – Jurje, Jurge.

²⁴ Atât Iordache Giurge, cât și urmașii lui nu au locuit în Basarabia, fiind rezidenți în partea neanexată de ruși a Principatului Moldova.

²⁵ ANRM, F. 37, inv. 3, d. 444.

*rile Ciucului*²⁶, denumire pe care am considerat îndreptățit să o repunem în valoare. Putem doar bănuși legătura pe care o are această denumire cu supranumele „Ciucul” purtat de Simion, fiul lui Poroseci stolnicul, personaj care a viețuit la Mașcăuți la finele secolului al XVI-lea - începutul secolului al XVII-lea. Nu putem exclude posibilitatea preluării de către Simion a poreclei de Ciucul anume de la peșterile omonime. Toponimul de Ciucul nu a fost erodat completamente în conștiința localnicilor. Dovadă faptului respectiv este toponimul „poiana Ciucului” atribuit spațiului cândva acoperit de pădure de deasupra stâncilor dintre defileurile Hucișca și Răposu (Musteață 2004, 88).

Primul complex din cadrul Peșterilor Ciucului este situat în imediata apropiere de vechiul hotar al moșiei Mașcăuți, adică de valea Hucișcăi. Unii cercetători îl notează sub denumirea Dealul (Grosu, Vasilachi 1997, 77) sau Holm (Postică 2000), dar și „stânca alpiștilor” (Bâzgu 1997, 134). Din cauza accesibilității extrem de reduse, el practic nu a beneficiat de cercetări planimetrice și structurale serioase. Complexul constă dintr-o serie de încăperi rupestre nu prea mari de diverse configurații, situate în câteva niveluri, cu urme de prelucrare a pereților. Integritatea încăperilor a avut de suferit de pe urma prăbușirilor de stâncă. Probabil, în evul mediu aceste peșteri adăposteau o mică comunitate de sihaștri. Urmele clare lăsate în pereți de lăcașurile provenite de la construcții de lemn denotă efortul acestei comunități întru adaptarea lor, respectiv întru crearea aici a unor condiții minime de confort.

Cel de-**al doilea complex rupestru** din cadrul Peșterilor Ciucului, aflat la circa două sute de metri spre est de primul, a beneficiat de câteva descrieri. Cele mai cunoscute au fost efectuate de Valerian Grosu și Corneliu Vasilachi (Grosu, Vasilachi 1997, 77-79), precum și de speoarheologii Timur Bobrovschi și Bogdan Riduș. Câțiva cercetători îi atribuie denumirea de „sub Bacota”, avându-se în vedere denumirea istorică a pădurii care acoperea în evul mediu pământurile de deasupra stâncii (la finele secolului al XIX-lea - începutul secolului al XX-lea o mare parte a acestui

masiv de pădure, inclusiv segmentul ei de deasupra stâncilor, a fost defrișat)²⁷.

Complexul rupestru este format din cavități și galerii carstice formate natural, unele dintre care au fost lărgite și adaptate unei locuiri austere. El constă din cinci niveluri de peșteri dispuse separat sau înșirate de-a lungul unor terase înguste, la înălțimea de circa 80 de metri deasupra nivelului apei Răutului (fig. 5). Partea centrală a nivelurilor doi, trei și patru, pe o lungime de circa 25 de metri, s-a prăbușit în timpuri și din cauze deocamdată neprecizate.

Dacă în primele trei niveluri avem de a face cu un șir de peșteri de dimensiuni care variază între 4-5 metri lungime²⁸ și înălțimea medie de 1,5 metri. În ultimele două niveluri sunt situate rămășițele a două galerii cu lungimea inițială de circa 40-50 metri, săpate de-a lungul unor profunde crăpături naturale ale stâncii. Actualmente mai mult sau mai puțin bine se păstrează trei porțiuni de circa 15 metri lungime a acestor galerii. Lățimea galeriilor variază între 1 și 2 metri, iar înălțimea de la 1,5 până la 3 metri, în funcție de adâncimea crăpăturii inițiale a stâncii. În interior erau dispuse nișe/„paturi” de piatră/ cu dimensiuni de circa 2/2,5×0,8/1,0 m, cu h=1,5 m, șirul acestora doar pe alocuri fiind întrerupt de câte o fereastră îngustă. Aceste galerii constituie elementul original de bază care deosebește acest complex de peșteri de toate celelalte complexe rupestre cunoscute din valea Răutului. Posibil, inițialmente aceste nișe-paturi erau utilizate în scopuri funerare. Nu putem exclude nici utilizarea încăperilor complexului într-o anumită perioadă drept spații de refugiu. Putem vorbi și de viețuirea aici a unei mici comunități monahale. Posibil, avem de-a face cu aceeași comunitate de sihaștri, transferată de la complexul Holmului. Dovadă a viețuirii călugărilor îl constituie prezența aici, pe lângă mai multe semne de tip tamga, a unor însemne creștine – cruci și fragmente de inscripții cu caracter religios (de ex.: ΠΟ(Π); (cruce) СИМ(О)Н etc.).

²⁶ Toponimul Peșterile Ciucului este prezent atât în mărturia hotarnică din 1661 (Anexa III, doc. 7), cât și pe planul moșiei Macicăuți din anii '30 ai secolului al XIX-lea (fig. 3).

²⁷ Denumirea *sub Bacota* a fost inițialmente propusă de E. Bâzgu, fiind preluată de T. Bobrovski în raportul asupra cercetărilor efectuate în cadrul complexelor rupestre din zona Orheiului Vechi (Postică 2000). Ca atare, denumirea respectivă poate să fie atribuită cu același succes și celorlalte complexe rupestre mașcăuțene, pădurea Bacota acoperind în evul mediu întreg podișul de deasupra stâncilor ce le conțin.

²⁸ Doar o singură încăpere, situată în primul nivel, atinge lungimea de 10 metri.

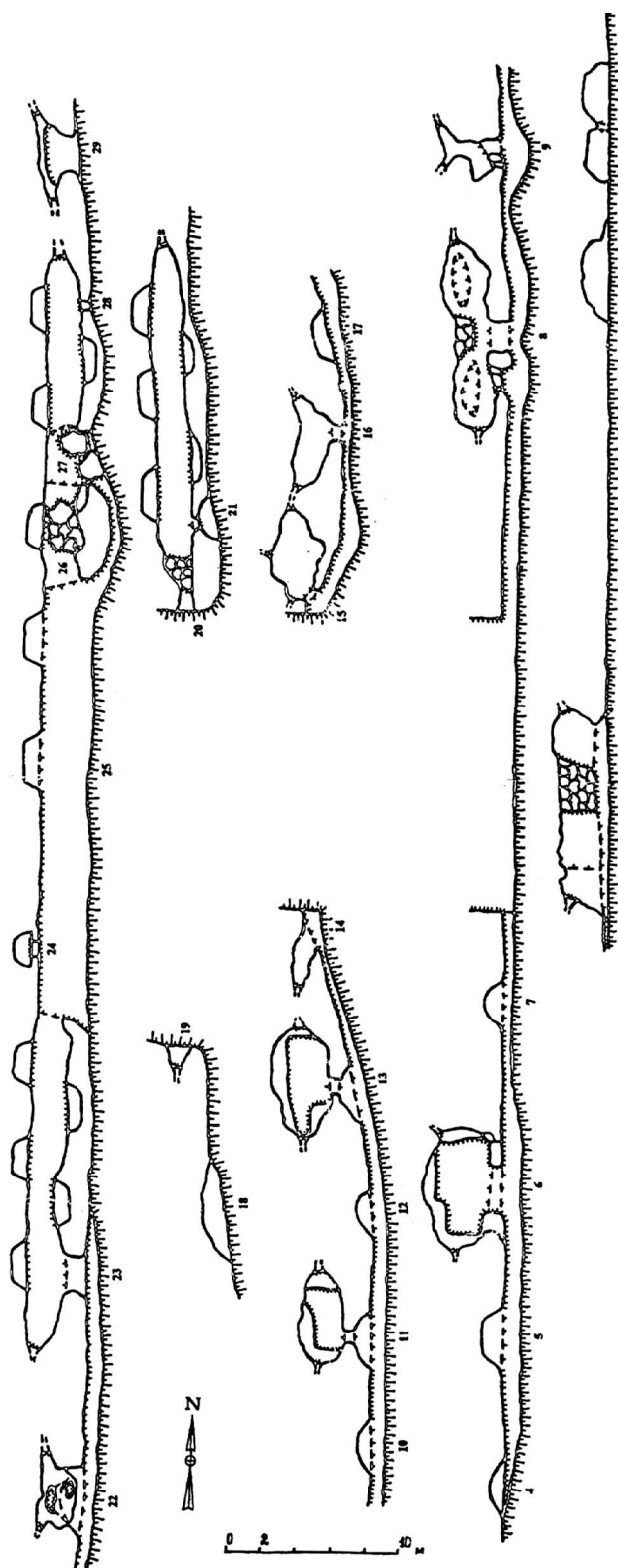

Fig. 5. Complexul rupestru nr. 2 (Peșterile Ciucului).
Plan niveluri (de T. Bobrovski, B. Riduș).

Ultima vizită a acestui complex rupestru, efectuată în vara anului 2010, a permis constatarea distrugerii parțiale a acestor galerii, în primul rând din cauza căderii unor fragmente masive de piatră din plafon și, respectiv, blocarea parțială sau totală a accesului la partea lor inferioară, precum și distrugerea celor mai multe dintre nișele de aici.

Al treilea complex rupestru mașcăuțean este format de încăperile rupestre concentrate în botul de stâncă situat la intersecția văii Răutului și a văii Răposu. Complexul se înalță la circa 50 metri față de nivelul apei Răutului, fiind structurat în cinci niveluri. El este cunoscut în rândul localnicilor sub denumirea de Chilioare/Chiliori.

Începând cu anii '80 ai secolului al XX-lea, dintr-o eroare, s-a încercat a i se atribui denumirea de „Schitul lui Rafail”, denumire legată de istoria schitului Peștera, așezământ monastic care a activat până în anul 1816 pe teritoriul moșiei vecine Brănești/Peștera. Ultimul stareț al schitului Peștera, ieromonahul Rafail, a fost transferat, împreună cu întreaga obște a călugărilor peștereni, la schitul Condrița din ținutul Lăpușna (Ciocanu 2002).

Primele mențiuni documentare care atestă existența în acest loc, la Chilioare, a unei comunități monahale închegate sunt datate cu începutul secolului al XVII-lea. Este vorba de mărturia hotarnică a moșiei Macicăuți din anul 1617, precum și de diploma de întărire a hotarnicei respective emise de cancelaria lui Radu Mihnea voievod. În ambele documente se menționează expres existența aici a unui așezământ monastic numit – „schitul pârcălabului Albu” / „schitul Albului”, fiind indicat și un reper clar pentru identificarea locului de amplasare a acestuia pe teritoriul moșiei – malul Răutului, lângă valea stâncoasă a pârâului Răposu.

Oficial schitul purta denumirea moșiei pe care era situat – schitul Macicăuți²⁹, însă, precum ne demonstrează documentele, de-a lungul secolelor a fost utilizată și denumirea legată de personalitatea pârcălabului Albu de Neamț, care a stăpânit moșia Macicăuți în a doua jumătate a secolului al XV-lea. În ce anume a constat aportul ctitoricesc al pârcălabului Albu (ctitorire/rectitorire/repă-

²⁹ Faptul rezultă clar din toate documentele de la începutul secolului al XIX-lea referitoare la schit.

rație/etc.) nu cunoaștem. Acest aport însă trebuie să fi fost destul de important pentru a se păstra sute de ani în memoria localnicilor.

Deoarece mărturia hotarnică de la 1617 a satului Macicăuți a fost elaborată în baza datelor oferite de conținutul unui document emis în anul 1470 pe numele lui Albu, considerăm îndreptățit a atribui ctitorirea schitului anume personalității în cauză. Faptul ne permite să legăm consumarea evenimentului ctitoririi/rectitoririi așezământului monastic mașcăuțean aproximativ cu perioada anilor 1468-1470, ani în care Albu este menționat în documente drept pârcălab de Neamț (Lefter 2009, 10).

Fie și datat în mod indirect, schitul pârcălabului Albu reprezintă **unul dintre cele mai timpuriu atestate așezământe monastice** de pe teritoriul Republicii Moldova (a doua jumătate a secolului al XV-lea)³⁰. Nivelul actual de cercetare a fenomenului monastic mașcăuțean deocamdată nu ne permite să ne pronunțăm cu siguranță asupra timpului de începuturi a schitului. Viața monahală a pătruns în aceste locuri mult înaintea intervenției ctitoricești a pârcălabului nemțean, zona din preajma Vechiului Orhei, pe cât se pare, constituind un vechi și puternic centru de isihasm. Doar cercetarea arheologică a acestor locuri marcate de un cadru natural deosebit de pitoresc va putea oferi date pe măsură să clarifice timpul apariției aici a primelor comunități monahale. Oricum, odată cu înființarea în secolul al XV-lea la gura Răposului a așezământului monastic ctitorit de Albu, a avut loc și transferul aici a centrului vieții călugărești de pe teritoriul moșiei. Dacă celelalte două complexe rupestre mașcăuțene au mai beneficiat de prezența unor călugări sau sihaștri, faptul se putea întâmpla doar cu asentimentul conducătorului obștii monahale a schitului lui Albu.

Următoarele documente cunoscute (după cele deja amintite, din anul 1617) referitoare la acest așezământ monahal se referă deja la finele secolului al XVIII-lea - începutul celui de-al XIX-lea secol. Din ele aflăm că schitul rupestru purta hramul **Adormirea Maicii Domnului**³¹. Aceleași documente relevă, că dispariția schitului nu a

fost cauzată de părăsirea lui spontană de către monahi, ci unui act oficial de desființare/închidere³², emis de autoritățile eparhiale pe la finele primăverii anului 1809³³. Documentele au păstrat numele doar a ultimilor doi stareți ai schitului, și anume: a ieromonahului Gherasim, atestat aici între anii 1794-1803, și a ieromonahului Mihail, care a condus schitul din anul 1804 până la desființarea acestuia către mijlocul anului 1809.

Conform unor date statistice, în anul 1809, nu mult timp înainte de desființare, comunitatea monahală a schitului Mașcăuți era formată din – ieromonahul Mihail, starețul schitului, un ieromonah și 10 monahi, în total – 12 persoane³⁴.

Nu am reușit să depistăm documente care ar pune în evidență cauzele închiderii schitului. Cel mai probabil, ca și în cazul altor așezăminte monastice fără pământ propriu, desființarea a fost legată în primul rând de nedorința proprietarilor de pământ de aici de a mai tolera prezența călugărilor, în condițiile neacceptării achitării de către aceștia a vreunei plăți pentru utilizarea bunurilor moșiei.

Nu cunoaștem dacă schitul a beneficiat de o existență neîntreruptă sau a funcționat cu anumite intermitențe cauzate de desele conflicte militare și tot atât de răspânditele epidemii. Deocamdată nu sunt cunoscute documente care ar conține descrieri ale așezământului monastic macicăuțean în perioada de existență a acestuia (a bisericii, chiliilor, dependințelor etc.), sau documente care ar reflecta evenimente legate de istoria lui. Însăși mențiunea schitului în secolul al XVII-lea s-a datorat situării lui practic pe hotarul moșiei, respectiv, valorii lui de reper geografic, fapt consemnat în mărturia hotarnică de la 1617.

Așezământul monastic de la Mașcăuți a beneficiat de o fază de existență terestră. Documentele pledează în favoarea existenței la schit a unei biserici terestre, situate pe malul Răutului, la gura văii Răposului, în proximitatea vadurilor de moară de la gura Culicăucăi. Faptul a fost reflectat ca atare pe harta moșiei Mașcăuți din anul 1824

³² Deducem faptul din sintagma utilizată în documentele ruse de epocă referitoare la evenimentul în cauză: „по упразднении скита” – „la desființarea/închiderea schitului”.

³³ În iunie 1809 schitul Macicăuți era deja amintit ca fiind desființat (ANRM, F. 733, inv. 1, d. 46, f. 91).

³⁴ ANRM, F. 733, inv. 1, d. 233. Aceste date statistice demonstrează că schitul Macicăuți la începutul anului 1809 încă mai funcționa.

³⁰ De fapt, „mănăstirea pârcălabului Albu” este a treia la număr după mănăstirea lui Vârzar (atestată în 1420) și mănăstirea Vișnevățului (atestată în anul 1429).

³¹ ANRM, F. 2, inv. 1, d. 496, f. 4-5.

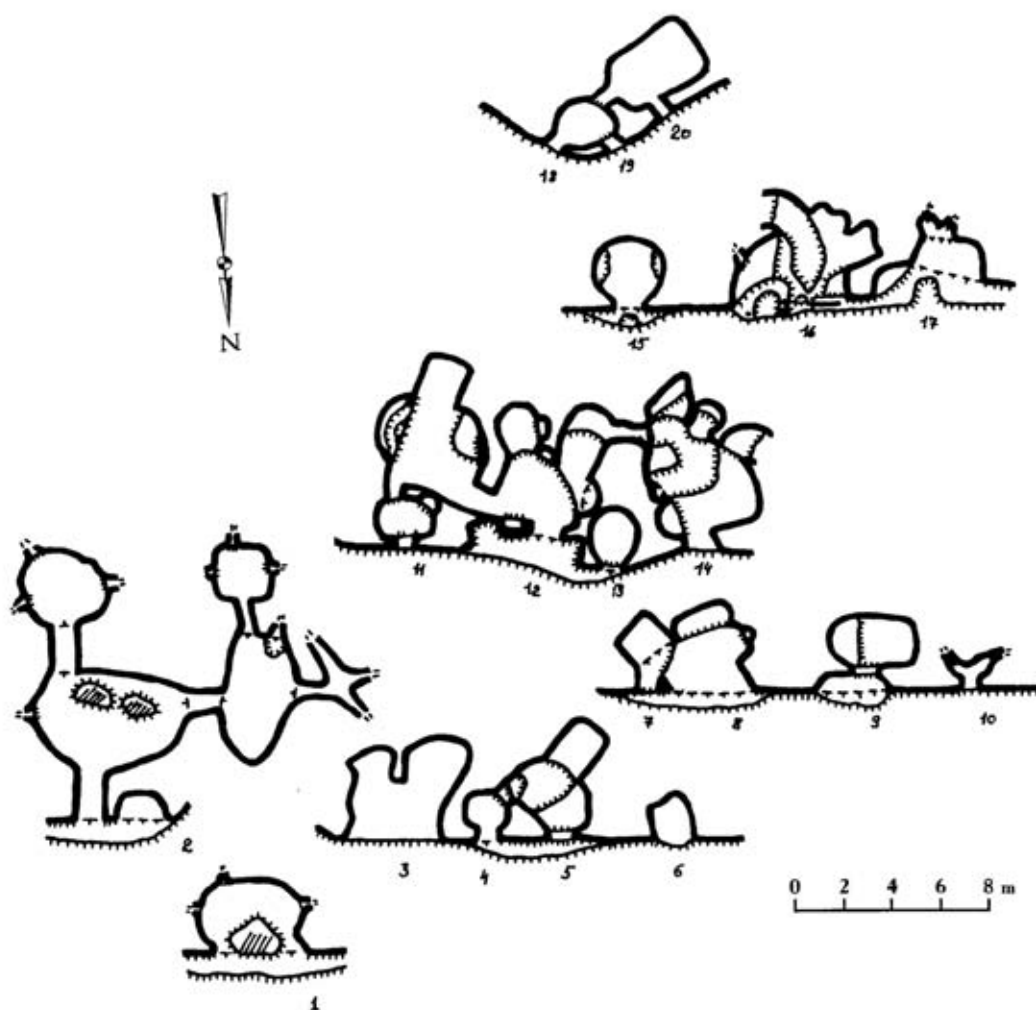

Fig. 6. Complexul rupestru nr. 3 (Chilioare). Plan niveluri (de T. Bobrovski, B. Riduș).

(fig. 3), unde biserica părăsită a schitului, după exemplul lăcașurilor de cult parohiale din localitățile apropiate, este marcată printr-o cruciuliță. La începutul secolului al XX-lea profesorul Vasile Kurdinovski, în notițele călătoriei efectuate în zona vechiului Orhei, remarcă păstrarea aici, „lângă vechile peșteri”, pe parcela de pământ a locuitorului mașcăuțean Ioan Albu, a pristolului de piatră al acestei biserici, precum și a pietrei de mormânt a unui stareț (la 1906 acoperită deja de un morman de pietre căzute de pe stâncă³⁵) (Курдиновский 1906, 1342-1343). De fapt, lângă biserică trebuia să fi fost amplasat întreg cimitirul schitului. Astfel că, existența aici a unei

³⁵ Întețirea dislocării și căderii pietrelor (proces de eroziune cauzat de defrișarea pădurii care acoperea până atunci stâncă) posibil a constituit unul dintre factorii care i-au determinat pe călugări să părăsească aceste locuri.

biserici terestre este demonstrată din punct de vedere documentar. De competența viitoarelor cercetări arheologice ale sitului rămâne identificarea ei practică pe teren³⁶, precum și identificarea/ confirmarea existenței altor construcții indispensabile bunei funcționări a schitului (trapeză, chilii, dependințe etc.). O altă problemă care necesită clarificări o constituie relația între așezământul monastic terestru și chiliile rupestre din stâncile de deasupra. Oricum, încăperile rupestre le-au precedat din punct de vedere temporal pe cele terestre, anume de ele fiind legate începuturile schitului mașcăuțean, trecerea, cel mai probabil doar parțială, la viețuirea terestră având loc în perioadă rectitoririi lui datorate pârcălabului Albu.

³⁶ Totodată vor fi reperate și fundațiile altor biserici care s-au perindat de-a lungul secolelor pe amplasamentul în cauză.

Acest complex rupestru păstrează circa douăzeci de peșteri amplasate în cinci niveluri, parte dintre acestea fiind legate între ele prin deschideri special amenajate. Nu poate fi exclus că anterior, la nivelul inferior au existat și alte încăperi, intrările în care au fost acoperite de fragmente de roci și pământ căzut de pe versante. Cercetătorii din Ucraina Bogdan Riduș și Timur Bobrovski în anii 1999-2000 pentru prima dată au studiat amănunțit peșterile acestui complex rupestru, desenând planurile încăperilor rupestre și însoțindu-le cu scurte descrieri (fig. 6). Față de complexe 1 și 2, majoritatea peșterilor complexului 3 reprezintă încăperi de proveniență artificială. Doar cinci sunt la origini cavități formate în mod natural, datorită eroziunii eoliene, pluviale, unor procese carstice profunde, ulterior adaptate de mâna omului. Chiliile rupestre păstrate sunt de dimensiuni mici, destinate exclusiv unei locuiri austere. Doar șapte dintre peșteri ating înălțimea de 1,8-2 metri, celelalte nedepășind înălțimea de 1,5 metri. Ieșirea din ele era protejată de uși și de pereți de lemn (îngrădiți), unși cu lut și, ulterior, spoțiți cu var. Lutul trebuia să protejeze și podeaua și pereții chiliilor săpate în calcarul friabil al acestei stânci. Peștera cea mai mare a complexului este situată la nivelul inferior. Reprezintă o parte destul de întinsă (cca 20 m) a unui vechi sistem carstic cu șase „săli” mari și mici (cca 3-6×2-4×1,5-3 m) unite prin galerii înguste (cca 1 m) și scunde (cca 0,5-1,0 m). O parte dintre galeriile laterale sunt acoperite cu lut și deocamdată nu sunt cercetate. Pereții încăperilor mai mari păstrează numeroase urme de prelucrare cu dalta. Nivelul de călcare inițial este acoperit cu un strat gros de depuneri argiloase. Unicul element decorativ de aici este o cruce nu prea mare cu brațe egale, dăltuită în peretele de est al încăperii. Dacă este să ne referim la problema semnelor și inscripțiilor lapidare, încăperile schitului Mașcăuți păstrează un număr nu prea mare de reprezentări de cruce, tamgale și litere slavone dispartate. Inscripții complexe deocamdată nu au fost semnalate.

O încăpere rupestră solitară este situată la circa 150 metri spre vest de complexul nr.3 de peșteri, la înălțimea de circa 30 metri deasupra nivelu-

lui apei Răutului. Ea are dimensiuni modeste de 2×2 metri, înălțimea atingând 1,6-1,8 metri. Se remarcă prin faptul tăierii pe pereți a 10 imagini de cruce de diferite forme. Timur Bobrovski, care primul a descoperit și descris această peșteră, a presupus că în evul mediu aici a funcționat un mic paraclis.

Nu este exclusă în cadrul cercetărilor de viitor a stâncilor mașcăuțene descoperirea aici și a altor încăperi rupestre.

În sensul soluționării unor probleme legate de istoria moșiei și schitului Macicăuți, se figurează următoarele sarcini pentru eventualele săpături arheologice de aici:

- determinarea locului de amplasare și cercetarea vestigiilor bisericii și a altor componente ale schitului pârălabului Albu;
- cercetarea arheologică a vestigiilor complexelor rupestre mașcăuțene;
- determinarea locului de amplasare și cercetarea vestigiilor bisericii satului Macicăuți (sec. XV-XVI), precum și a vestigiilor curții boierești care trebuie să se afle în apropiere;
- identificarea locului de amplasare a tuturor vetrelor medievale (de până la 1785) ale satului Mașcăuți.

Oricum, cercetarea peșterilor mașcăuțene trebuie continuată, din punct de vedere arhitectural (identificarea tuturor peșterilor de aici, documentarea lor grafică și fotografică completă, stabilirea locului fiecăreia în cadrul versantului stâncos etc.), geologic și, desigur, arheologic. Cercetarea arheologică a sitului va permite identificarea locului de amplasare a construcțiilor supratereștre a schitului Mașcăuți și va oferi informații certe privind etapele de dezvoltare a comunității monahale a locului.

Totodată, vor trebui să fie identificate măsuri care ar stăvili distrugerea stâncilor și peșterilor de aici, având în vedere în primul rând distrugerile cauzate de mâna omului, sarcină indispensabilă în sensul eforturilor depuse pentru înscrierea *Rezervației cultural-naturale Orheiul Vechi*, parte componentă a căreia ele sunt, în Lista UNESCO a Patrimoniului Mondial.

ANEXE

I

LISTA întâi stătorilor schitului Macicăuți (schitul Albului; schitul pârcălabului Albu)

Stareții schitului Macicăuți (sec. XVIII - 1809)

- 1) ierom. **Gherasim** (...1794-1803...)
- 2) ierom. **Mihail** (...1804-1809)

II

Cronologia celor mai importante evenimente privind moșia Macicăuți și schitul Macicăuți (a pârcălabului Albu)

Secolul XV

1436 iulie 17 – prima atestare documentară a moșiei Macicăuți (parte din care a fost întărită logofătului Oancea)

1470 martie 3 – părți din moșia Macicăuți, delimitate prin document hotarnic, sunt întărite prin diplomă domnească – pârcălabului de Neamț, Albu, lui Nicoară Golăi și lui Macicu.

aprox. 1468-1470 – înființarea sau rectitorirea schitului Macicăuți de către pârcălabul Albu.

Secolul XVI

aprox. 1552-1568 – transferul/”descălecarea” satului Macicăuți pe o vatră nouă în timpul domniei lui Alexandru Lăpușneanu

aprox. 1552-1568 – stolnicului Poroseci și fraților lui, Criste și Păcurar, prin diplomă domnească, li se întăresc părți din moșia satului Macicăuți

Secolul XVII

aprox. 1595-1606 – Ieremia Movilă transferă moșia Macicăuți în ocolul nou înființatei curți domnești de la Movilău (Peștera-Brănești).

aprox. 1609 – scoaterea moșiei Macicăuți din ocolul Movilăului și restituirea ei către vechii stăpâni.

aprox. 1610 – Simion Ciucul transmite drept zestre o parte din moșie în stăpânirea ginerelui său, Lupu Hăbășescu.

1617 – prima atestare documentară a existenței schitului Macicăuți, „a pârcălabului Albu”.

aprox. mijl. sec. XVII – transmiterea drept zestre a părților de moșie stăpânite de Lupu Hăbășescu către familia ginerelui său, medelnicerul Nicolae Buhuș.

1688 sept. 4 – cumpărarea părții boierești a moșiei Macicăuți de către vistiernicul Iordache Ruset.

Secolul XVIII

1708 nov. – Iordache Ruset transmite prin diată moșia Macicăuți în stăpânirea ginerelui său, Constantin Costache

1741 april. 30 – prima mențiune a unui preot local. „*Erei Vasile ot Macicăuți*” semnează drept martor un document referitor la moșia Trebujeni.

1760 sept. – vinderea părții boierești a moșiei de către banul Vasile Costache familiei Panaite.

1771 – prima mențiune a bisericii de lemn Sfinții Arhangheli

aprox. 1785 – transferul/ „așezarea” locuitorilor moșiei pe vatra actuală a satului Mașcăuți

1794 – prima mențiune a unui stareț al schitului Macicăuți („*schitul Albu la Macicăuți*”), ieromonahul Gherasim.

Secolul XIX

1809 – închiderea/desființarea schitului Macicăuți.

1815-1819 – construirea în satul Macicăuți a bisericii de zid Sfinții Arhangheli de către comisul Alexandru Panaite

1823 – trecerea moșiei Macicăuți în proprietatea familiei boierilor Giurge.

1839 – vinderea moșiei Macicăuți de către vornicul Ioan Giurge familiei boierilor Sârbu.

sec. XIX (a doua jum.) – denumirea satului începe a fi ortografiată în documente exclusiv în forma actuală de Mașcăuți

III

29 documente inedite, păstrate în rezumat și în original, referitoare la istoria moșiei și schitului Macicăuți:

- 1) **7118 (1610)** (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 217. Rezumat)

Carte de la Costantin Movilă voievod prin care întărește Anthemiei, fiica Ciucului, moșia satului Macicăuți de pe Răut și cu mori în apa Răutului, în ținut Orheiului.

2) 7126 (1618) ianuarie 28 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 212-212v. Rezumat)

Carte de la Radu Mihnea voievod privind judecata ce au avut Toader și Roman, fiii lui Ioniță, și verii lor, Zlatu și Ionașcu, fiii lui Todică, și alții, cu Lupu, logofăt al treilea, și soția lui, Antemia, fiica Ciucului, nepot lui Poroseci stolnic, pentru o moară din Macicăuți, care se află în vadul din sus, unde iese Răutul din stâncă, arătând că acesta le aparține. Lupul, al treilea logofăt, și soția lui, Antemia, au prezentat dovadă că vadul de moară le-a revenit prin darul făcut de Alexandru voievod lui Poroseci stolnic, osăbit de alți frați ai lui, astfel jeluitorilor fiindu-le refuzată pretenția.

3) 7163 (1655) august 5 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 213-213v. Rezumat)

Carte de la Gheorghe Ștefan voievod prin care i se întărește lui Nicolae Buhuș, al treilea logofăt, părțile părintești și de cumpărătură în jumătatea de sus a satului Macicăuți, care se împarte în trei bătrâni. Și din trei părți a bătrânului lui Poroseci, partea Ciucului, bătrânul lui Criste, cumpărat de el de la Sorița și Creața, și jumătate din bătrânul lui Păcurar, cumpărat de el de la Anușca, și a patra parte din cealaltă jumătate din bătrânul lui Păcurar, cumpărată de la Eremica, nepot Anușcăi și strănepot lui Păcurar, fără de alte părți aflate în partea de jos.

4) 7164 (1656) septembrie 28 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 213v-214. Rezumat)

Carte de la Gheorghe Ștefan voievod prin care i se poruncește lui Donică să hotărască pinprejur moșia Macicăuții și să aleagă părțile părintești și de cumpărătură a logofătului Nicolae Buhuș, căruia i-au revenit acele părți de la socru-său, Lupu Hăbășescu, din jumătate de sat, partea de sus, toată partea lui Criste, un bătrân a treia parte din jumătate de sat, cumpărată de la Sorița și Creața, și a treia parte din bătrânul lui Poroseci, partea Ciucului, și jumătate din bătrânul lui Păcurar și din altă jumătate a acestui bătrân – a patra parte, cumpărată de la Eremica, nepot Anușcăi, strănepot lui Păcurar, fără de alte părți aflate mai jos.

5) 7169 (1661) iunie 30 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 217. Rezumat)

Zapis de la Coman, Andrei, Gheorghie, Nicolae, Bivașcu și Tudor din sat Macicăuții prin care își iau obligația față de medelnicerul Nicolae Buhuș ca de Sfântul Gheorghie să se mute pe locul lor cu case cu tot de pe locul cumpărat de către Buhuș în partea de jos a moșiei.

6) 7169 (1661) iulie 20 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 214. Rezumat)

Carte de la Ștefan Lupu voievod ce scrie lui Leca, pârcălab de Orhei, și lui Costatin, biv-pârcălab, să hotărască pinpregiur moșia Macicăuții a lui Nicolae Buhuș, vel medelnicer, și să o aleagă după scrisorile ce le va avea. Și întocmai după cuprinderea acestora să aleagă toate părțile lui părintești și care le are cumpărătură, care au fost stăpânite de socrul său, Lupu Hăbășescu.

7) Fără dată (aprox.1661) (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 214v-215v; F. 37, inv. 2, d. 836, f. 59v-60)

Mărturie hotarnică a lui Leca, pârcălab de Orhei, și Costatin, fost pârcălab, pentru moșia Mașcăuți, ținutul Orhei.

Mărturie hotarnică alcătuită de Leca, pârcălab de Orhei, și Costatin, biv-pârcălab, în care se arată că hotarul satului Macicăuții începe din apa Răutului despre răsărit, de la gura Morovei, unde cade în Răut. În sus, la hotarul Trebujenilor. La deal pe din sus de Fântâna lui Lefter, la hotarul Trebujenilor. De acolo, la deal, până în hotarul Bălășăștilor. De acolo, pe muchia dealului, pe cărare, la vale, din peatră în peatră, deasupra Prilejnei până la drumul Ciofenilor³⁷, la stâlpul Bălășăștilor.

De acolo la vale, peste Răut, până la fundul Țărâncuțai. De acolo, până la hotarul lui Donici. Și pe la cornul Pocrășănilor³⁸ până la petrele puse de Donici. De acolo, în lung până în matca Șăbanei. Și pe Șăbana în sus până la Brușăuca. Și pe Brușăuca în sus până la hotarul Cotelnicilor. Și de acolo drept pe lângă pădure până în matca Șăbanei, la Podul lui Niculce. De acolo, pe Șăbana în sus până la Fricoasa la o peatră. De acolo, pe lângă moșia

³⁷ Ciofeni, actualmente satul Răculești.

³⁸ Pocișeni, actualmente satul Jevreni.

Cotelnicii până la Drumul furilor³⁹. Și pe drum până la Fântâna furilor, unde se unește cu hotarul Brăneștilor.

De acolo iarăși pe Drumul furilor până la Drumul mare. Și iarăși pe Drumul furilor până la Drumul Peșterei. De acolo drept spre coada văii Hucișca⁴⁰, de mai sus de Peșterile Ciucului. Și de acolo – în jos, la Răut. Și pe Răut în jos – iarăși la gura Morovei.

La hotărâre au fost adunați oameni buni și bătrâni de prin prejur, și anume popa Enachie din Cotelnici și Malai ot tam și mulți alții.

8) Fără dată (aprox. 1661) (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 215v-217; F. 37, inv. 2, d. 836, f. 60)

Mărturie hotarnică a lui Leca, pârcălab de Orhei, și Costatin, fost pârcălab, pentru părțile din moșia Mașcăuți stăpânite de Nicolae Buhuș, medelnicer.

Mărturie hotarnică alcătuită de Leca, pârcălab de Orhei, și Costatin, biv-pârcălab, în care se arată alegerea părților din moșia Macicăuții stăpânite de Nicolae Buhuș, medelnicer, care au fost stâlpite despre părțile răzășilor cu petre hotară.

(Care hotar începe) despre partea de jos, pe zarea dealului lui Roman, de la un stejar, care e pe zare, până la o peatră lângă drum. Și la deal spre altă peatră între doi stejari. Și iarăși la deal prin pădure (până) pe zare, la altă piatră de lângă Drumul mare. De acolo la vale, până unde se unește Brușauca cu Șabana. De acolo în sus până în mijlocul poienei, prin capătul țarinilor până la hotarul lui Borce. De acolo, spre răsărit, peste valea Stanei, împotriva ulmilor deasupra fântâni. De unde spre peatra ce-i pe zare, lângă Drumul mare. Și la vale, pe lângă hotarul lui Borce, mai sus de peșteri, în pădurea care aparține tuturor, până în apa Răutului. Și cum răzășilor din jos le-a venit loc puțin, ei l-au rugat pe medelnicerul Buhuș pentru două funii și giumate, funia de 33 stânjeni.

Iar peste Răut despre răsărit locul a fost hotărât de Donică. Și lui Buhuș iarăși i-a revenit mijlocul. Și Borcei din partea de sus, iar răzășilor din par-

tea de jos. Doar cât au îndreptat petrele în locurile unde au fost găsite stricate.

Măsurând și din săliște din care lui Buhuș i-a revenit iarăși mijlocul, începând de la peatra ce-i în mijlocul satului i-au fost măsurate 6 și pol funii, funia de 33 stânjeni, până la peatra ce-i mai jos de Fântâna lui Roman și mai sus împotriva casei.

Cum și din veniturile morii au găsit de cuviință ca Buhuș să se folosească după cuprinsul scrisorilor ca și mai înainte. Precum în trecut răzeșii de jos nu au avut treabă cu vadurile de moară, așa și înainte să nu se amestece. Iar de la peatra ce-i în mijlocul satului la deal lui Buhuș de asemenea i-au revenit 10 funii și a fost pus de el un stâlp. Iar din Borce i-au revenit din partea de sus 5 și pol funii.

La hotărâre au fost adunați oameni buni și bătrâni de prin prejur, și anume popa Enachie din Cotelnici și Malai ot tam și mulți alții.

9) 7169 (1661) august 17 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 217. Rezumat)

Zapis de la Ionașcu Hănsar și soțul lui, Anița, și fiii lor Maței și Vasilie, și nepotul lor Ignatie, fiu lui Grigorie, prin care au vândut lui Nicolae Buhuș, medelnicer, două părți din bătrânul lui Păcurar din sat Macicăuții pe Răut în ținutul Orheiului, iar o parte este a Aniței, fiica lui Vasilie Gorciu, iar o parte este a lui Ignatie, fiul lui Grigorie, iar a treia parte din bătrânul lui Păcurar, partea lui Miron, nu au vândut-o.

10) 7170 (1661) octombrie 20 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 217v. Rezumat)

Zapis de la Miron, fiul Maței, nepotul lui Păcurar din Macicăuți, prin care a vândut lui Nicolae Buhuș, medelnicer, a treia parte din bătrânul lui Păcurar cu tot venitul.

11) 7170 (1662) iunie 1 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 217v. Rezumat)

Carte de la Eustratie Dabija voievod de întăritură după mărturia hotarnică alcătuită de Leca, pârcălab de Orhei, și Costatin, biv-pârcălab, pentru părțile medelnicerului Buhuș din moșia Macicăuții, ținutul Orhei.

12) 7170 (1662) iunie 3 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 217v. Rezumat)

Carte de la Eustratie Dabija voievod de întăritură după mărturia hotarnică alcătuită de Leca, pâr-

³⁹ Fur/furi (actualmente arhaism) – hoț/hoți (din lat. – furo (hoț)).

⁴⁰ Denumirea văii precizată conf. dosarului respectiv și altor mărturii hotarnice publicate. Coada văii Hucișca este numită și „cheutoarea Macicăuților cu moșile Brănești și Butuceni (i.e. Trebujeni – n.n.)” (F. 37, inv. 2, d. 834, f. 259v).

călab de Orhei, și Costatin, biv pârcălab, pentru moșia Macicăuții, ținutul Orhei.

13) 7197 (1688) septembrie 4 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 218. Rezumat)

Zapis de la Ioan Buhuș, vel-clucer, prin care au vândut lui Iordache Roset, vistiernic, moșia pârintească, sat Macicăuții pe Răut în ținutul Orheiului, cu două vaduri de moară, unul în cotul de sus, iar altul în cel de gios, precum și părțile cumpărate de tatăl lui după alegerea moșiei în timpul domniei lui Dabija vodă.

14) 7198 (1689) decembrie 21 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 225v-226. Rezumat)

Zapis de cercetarea făcută de biv-clucerul Donici și căpitanul Vlas urmare la poruncă domnească, adusă lor de Ursu din Macicăuți și alți frați ai lui, de inițiere a unei cercetări pentru un vad de moară în partea de sus a moșiei Macicăuți acaparat de către vel-visternicul Iordache Roset. S-au deplasat la locul disputat și au întrebat oamenii ce știu de acest vad de moară; cine l-a stăpânit mai înainte, boierii care l-au vândut vistiernicului Iordache Ruset, sau părinții lui Ursu și a fraților lui. La aceasta oameni împrejurași, buni și bătrâni, cu sufletele lor au arătat că, din câte au auzit de la părinții lor și de când ei înșiși țin minte, acest vad de moară a fost stăpânit de părinții lui Ursu și a fraților lui, iar logofătului Buhuș îi aparține vadul din jos. Oamenii care au mărturisit acestea sunt iscăliți pe această mărturie, printre ei fiind un Golie din Marcăuți, care sub jurământ au arătat că numitul vad de moară din partea de sus i-a aparținut lui Ursu și familiei lui încă pe timpul domniei lui Radu vodă.

15) 7254 (1746) iulie 16 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 218. Rezumat)

Mărturie de la medelniceriu Costandin Donici și Carp Rusu precum că au înconjurat moșia Macicăuții a logofetesei Ecaterina Costachi conform mărturiei hotarnice prin care moșia a fost hotărâtă pe vremea lui Dabija vodă, și au găsit-o împresurată dinspre Bălășești, unde au găsit și două petre scoase și le-au pus la loc fiind față răzeșii de Bălășești. Și găsind moșia împresurată dinspre moșia Cotelnicii i-au adus la fața locului pe Ioniță Brăncă și Gheorghie Popa, răzeș de acolo, și precum aceștia nu au adus dovezi în contra mărturiei hotarnice a logofetesei, au pus piatră de hotar

în marginea pădurii numite Fricoasa, sub un stejar între drumuri. Și la cererea logofetesei au fost cercetați cu amănuntul răzeșii din partea de sus și de jos a Macicăuților după zapisul părților de loc care nu au fost stăpânite de părinții ei, și ce au știut – aceștia nu au ascuns. Iar la răzeșii din partea de sus pentru partea lor au văzut dovadă că, fiind acaparată o moară din partea de sus de vistiernicul Iordache Roset, ei au avut judecată în Divan în timpul domniei lui Constantin voievod, pe care fapt au și o carte din anul 198 (*așa este în dosar – n.n.*) pe numele lui Nicolae Donici și alți răzeși, și, precum au aflat, ei dețin și mărturie; În ceea ce privește zapisul dat de femeia numită Neagra pentru partea de sus, chiar și părtașii acestei moșii nu au ascuns că partea aceasta nu provine din strămoșii lor, arătând doar că partea în cauză a fost aleasă la hotărnicia lui Ioan Buhuș.

16) 1760 septembrie (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 219. Rezumat)

Zapis de la biv vel banul Vasile Costachi, fiul lui Costantin Costachi, logofăt, prin care au vândut lui Panait Lipțcanul un sat întreg Macicăuții pe Răut în ținutul Orheiului cu două mori întregi în Răut și cu două iazuri de moară în Răut, dintre care unul în cotul din sus și altul în cotul din jos, precum și a treia parte din satul Ciofenii, tot pe Răut, în ținutul Orheiului.

17) 1790 august 9 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 226. Rezumat)

Porunca Divanului Moldovei către Serdăria Orheiului însoțită de jaloba înaintată de stolnicul Iordache Panaite împreună cu Ștefan Albu și alți răzeși părtași ai acestuia în moșia Macicăuții. În aceasta se arată că în jaloba înaintată Divanului Ștefan Albu și alți răzeși de-ai lui au scris că vameșul Ioniță Codreanu, făcând o moară pe moșia lui, Drăniceni, și ridicând-o peste măsură, a înecat moara stolnicului Iordache Panaite, iar acesta din urmă, ridicând mai sus moara proprie, a înecat moara jeluitorilor. De aceea Divanul poruncește Serdăriei să facă cercetare amănunțită și dacă vreo iezătură se va găsi ridicată peste măsură, aceea să fie coborâtă ca să nu dăuneze stăpânilor megieși.

18) 1790 noiembrie 20 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 226. Rezumat)

Mărturie a căpitanului Ioan Boțan, rânduit de Serdărie, să cerceteze cazul conform poruncii

Divanului din 9 august 1790, în care se arată că prin coborârea morii vameșului Ioniță Codreanu și a stolnicului Iordache Panaite, va funcționa și moara lui Ștefan Albu și a răzeșilor lui.

19) 1791 iulie 15 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 226. Rezumat)

Mărturie de la căpitanul Enachie Suvac și mazilul Nanie Erhan, rânduți de Serdărie să facă cercetare de înecarea morii lui Ștefan Albu și a răzeșilor lui, în care se arată că înecarea numită are loc din cauza ridicării peste măsură a morilor vameșului Ioniță Codreanu și stolnicului Iordache Panaite, și poruncind să fie coborâte iezăturile acestora, arată măsura cu cât pot fi ridicate aceste mori ca să poată funcționa și moara lui Ștefan Albu și a răzeșilor lui.

20) 1805 octombrie 18 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 219v. Rezumat)

Carte de poruncă de la Alexandru Costantin Moruz voievod către Costantin Meleghi, vornic de poartă, să hotărască pinpregiur moșia Macicăuții, precum și moșia Ciofenii, iar din ultima să aleagă a treia parte, la cererea păhărnicesei Maria Costache.

21) 1808 februarie 8 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 219v. Rezumat)

Țidulă de la căpitanul Ștefan Dahnovici precum că a primit de la Alexandru Panaite 200 lei drept avans la vinderea de către el, Dahnovici, a părții ce o are din moșia Macicăuții.

22) 1808 februarie 10 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 220. Rezumat)

Poruncă de la Divanul Moldaviei pe versoul plângerii lui Ștefan Dahnovici către vornicul de poartă Dimitrie Meleghi ca acesta prin mărturie cu sufletul să cerceteze și să aleagă partea ce i se cuvine jăluitoariului din moșia Macicăuții de părțile ce sunt stăpânite de alți răzeși.

23) 1808 martie 20 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 220. Rezumat)

Document de la Divanul Moldaviei despre giudecata ce au avut păhărniceasa Maria Costachi și răzeșii părții de sus a Macicăuților și Ursache Golia, ci să numești răzăș în partea di gios a numitei moșii, prin care s-a hotărât ca păhărniceasa să-și

stăpânească părțile din moșia Macicăuții conform prevederilor cărții domnești a lui Eustratie Dabija voievod din 7170 iulie 1, iar pe urmă părțile ci le are conform zapisurilor și moara făcută în Răut în vadul cel din sus.

24) 1808 iunie 28 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 220v. Rezumat)

Mărturie hotarnică a vornicului Lupu Balș și a vornicului de poartă Dimitrie Meleghi în care se arată că au ales părțile păhărnicesei Maria Costache din moșia Macicăuții, pe ambele maluri ale Răutului, de partea stăpânită de răzeși în partea de sus a moșiei, precum și din câmp și din pădure și din seliște, conform documentului de judecată a Divanului Moldaviei din 20 martie 1808.

25) 1808 septembrie 28 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 220v-221. Rezumat)

Mărturie de cecetare de la vornicul de poartă Dimitrie Meleghi cum că răzeșii părții de sus a moșiei Macicăuții au arătat că Dahnovici și familia lui niciodată nu a stăpânit cu ei în acea moșie și nici nu este răzăș cu ei, deoarece nici să jure cu sufletul nu a vrut și nici spița de neam a locului nu a arătat. Și a stabilit termen de înfățișare la judecată în Divan.

26) 1809 martie 5 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 221. Rezumat)

Douăsprezece spițe de neam alcătuite de vornicul de poartă Dimitrie Meleghi și de căpitanii rânduți cu el, Enachie Suvac, Ioniță și Leon Hodorogea, după cele arătate de răzeșii stăpâni în partea de sus a moșiei Macicăuții despre neamul lor și despre părțile ce le revin fiecăruia.

27) 1809 martie 14 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 221. Rezumat)

Două țidule iscălite de vornicul de poartă Dimitrie Meleghi și de căpitanii rânduți cu el, Enachie Suvac, Ioniță și Leon Hodorogea, în care se descrie măsurarea părții răzeșești din partea de sus a moșiei Macicăuți, atât pe malul de răsărit cât și pe cel de asfințit al Răutului și numărul de stâneni ce i-a revenit fiecărui neam al locului.

28) 1809 martie 19 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 221v. Rezumat)

Zapis de la preteasa Maria și soțul ei, preotul Lupu Lașcu, și fiul lor, preotul Vasile Lașcu, săchelariul, și de la alții prin care au vândut păhărnicesei Maria Costache 33 stânjeni și 3 parmaci în partea de sus a Macicăuților.

28) 1809 martie 29 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 834, f. 221v. Rezumat)

Zapis de la Lefter Racu din Macicăuți prin care au vândut preotului Vasile Lașcu săchelariul 4 stânjeni, parte tatălui său, Gheorghie Racu, din moșia Macicăuții.

29) 1826 mai 3 (ANRM, F. 37, inv. 2, d. 555, f. 81-82. Original românesc)

Izvod de documenturile ci s-au priimit la Canțileria Giudicătoriei Politicești a Basarabiei de la vechilu căminarului Iordache Giurgea, Kolejskii Răghistrator Porferi Popov, în pretenția lui Sărcu Bulățul cu ai săi pentru o parti din trupul moșiei Macicăuții a părții de gios:

1. *7254 (1746) iuli 16* – Mărturie de la medelniceriu Costandin Donici și Carp Rusu de cercetarea ci au făcut. Și să arată că giosăni răsăși n-au avut cu ci să îndrepti. Cu copia ei adiverită de sărdariu Ursuianu la 1807 dechemvri 20.

2. *1760 săptemvri* – Zapis de la banul Vasile Costachi prin cari au vândut sat întreg Macicăuții cu doi vaduri de mori în Răut, unul în cotul din sus și altul în cotul di gios, și a tria parte, adică un bătrân întreg, din satul Ciofenii lui Panait Liptcanul, sin lui B...tea.

3. *1792 noemvri 9* – Carti de giudecată urmată între stolnicul Iordache Panaite și Frățămăneștii, dându-să pe Frățămănești ramași.

4. Carti de giudecată a Divanului Moldaviei din 1808 mart 20 și 1809 ghenari 29 și 1809 octomvri cu cari dipărtează pi Ursachi Golăe din năvălirile ci făce în moșia Macicăuții.

5. *1812 noemvri 24* – Document de la Gubernatorul Scarlat Sturza.

6. Carte di poroncă cătră Sărdărie Orheiului să izgonească pe Ursache Golăe din sat Macicăuții din 1808 iuli 5, iarăș di la Divanul Moldaviei.

7. Plan pi moșia Macicăuții de la anul 1808 iscălit de Vasile Pavlovici.

Acești șapți documenturi s-au priimit în Canțileria Giudicătoriei Politicești. 1826, luna mai, 3 zile. Stolonacialnik -----.

Arătatele scrisori le-am priimit în Canțileria Politicească. 1827 ghenari 8. Porfiri Popov.

Bibliografie

- Bacumenco 2006:** L. Bacumenco, Ținutul Orheiului în secolele XV-XVI (Iași: Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza” 2006).
- Bâzgu 1997:** E. Bâzgu, Reevaluări cronologice ale complexului monastic rupestru Butuceni-Orhei. In: *Arta '97* (Chișinău 1997), 130-139.
- Boga 1931:** L. Boga, Documente din arhivele Basarabiei (1607-1806) (Chișinău 1931).
- Boga 1938a:** L. Boga, Documente Basarabene, vol. II (Chișinău 1938).
- Boga 1938b:** L. Boga, Documente Basarabene, vol. XX (Chișinău 1938).
- Catalog 1989:** Catalog de documente moldovenești din Arhivele Statului din Iași. Moldova, vol. I (1398-1595) (București 1989).
- Ciocanu 2002:** S. Ciocanu, Începuturile mănăstirii Condrîța. Construirea primei biserici de zid. Controverse. *Revista de istorie a Moldovei* 1-2, 2002, 42-52.
- Ciocanu 2005:** S. Ciocanu, Mănăstirea Horodiște de lângă satul Țipova. Considerații privind devenirea ei istorică. In: *Buletin Științific. Revistă de etnografie, științele naturii și muzeologie*, vol. 3 (Chișinău 2005), 24-48.
- Ciocanu 2008:** S. Ciocanu, Schitul Peștera și moșia Peștera (Orheiul Vechi) din ținutul Orhei (de la primele atestări documentare până în secolul al XIX-lea). *Tyragetia* s.n. 2, vol. II, 2008, 141-162.
- Ciocanu 2009:** S. Ciocanu, Schitul Trebujeni (al lui Bosie pârcaľab) și moșia Trebujeni/Butuceni din ținutul Orhei. *Tyragetia* s.n. 2, vol. III, 2009, 89-109.
- Ghibănescu 1914:** Gh. Ghibănescu, Surete și Izvoade, vol. 9 (Iași 1914).
- Ghibănescu 1930:** Gh. Ghibănescu, Surete și Izvoade, vol. 24 (Iași 1930).
- Ghibănescu 2001:** Gh. Ghibănescu, Impresii și note din Basarabia (Chișinău 2001).
- Grosu, Vasilachi 1997:** V. Grosu, C. Vasilachi, Semnele lapidare din peșterile de la Butuceni. In: *Sud-Est*, nr. 4 (Chișinău 1997).

- DIR AM 1951:** Documente privind Istoria României. A. Moldova, veacul XVI, vol. II (1551-1570) (București 1951).
- DIR AM 1951:** Documente privind Istoria României. A. Moldova, veacul XVI, vol. III (1571-1590) (București 1951).
- DIR AM 1952:** Documente privind Istoria României. A. Moldova, veacul XVI, vol. IV (1591-1600) (București 1952).
- DIR AM 1954:** Documente privind Istoria României. A. Moldova, veacul XIV-XV, vol. I (1384-1475) (București 1954).
- DIR AM 1956:** Documente privind Istoria României. A. Moldova, veacul XVII, vol. IV (1616-1620), (București 1956).
- DRH AM 1954:** Documenta Romaniae Historica. A. Moldova, vol. I (București, 1954)
- Documente 1928:** Documente din Basarabia (Chișinău 1928).
- Lefter 2009:** L.-V. Lefter, Boieri și „domenii” în Țara Moldovei înainte și în vremea lui Ștefan cel Mare. Teză de doctorat. Rezumat (Iași 2009).
- MEF 1961:** Moldova în Epoca Feudalismului, vol. I (Chișinău 1961).
- MEF 1982:** Moldova în Epoca Feudalismului, vol. III (Chișinău 1982).
- Musteață 2004:** S. Musteață, Unele considerații preliminare privind rezultatul cercetărilor arheologice din cadrul cetății Mășcăuți-Cetate. In: Congresul IX-lea Internațional de Tracologie „Tracii și lumea circumponică” (Chișinău-Vadul lui Vodă, 6-11 sept. 2004). Rezumate (Chișinău 2004), 88-90.
- Postică 2000:** Gh. Postică, Raport științific privind rezultatele investigațiilor arheologice din anul 1999 de la Orheiul Vechi (Chișinău 2000). Arhiva MNAIM, inv. nr. 446.
- Postică 2001:** Gh. Postică, Raport științific privind rezultatele investigațiilor arheologice din anul 2000 de la Orheiul Vechi (Chișinău 2001). Arhiva MNAIM, inv. nr. 460.
- Sava 1936:** A. Sava, Documente privitoare la târgul și ținutul Lăpușnei (București 1936).
- Sava 1944:** A. Sava, Documente privitoare la târgul și ținutul Orheiului (București 1944).
- Tomescu 1931:** C. Tomescu, Catagrafia Basarabiei la 1820. 127 sate din ținutul Orheiului. In: RSIABC, vol. 21 (Chișinău 1931).
- Курдиновский 1906:** В. Курдиновский, Окрестности старого Оргеева. В сб.: КЕВ, т. 43 (Кишинев 1906).
- Халиппа 1907:** И. Халиппа, Сведения о состоянии церквей Бессарабии. В сб.: Труды Бессарабской Ученой Архивной Комиссии, том III (Кишинев 1907).

Orhei district Mașcăuți hermitage („al lui Albu pârcălab”) and Mașcăuți estate

Abstract

The article, on the basis of personal field research and on the basis of examination of published and unknown documents show some pages regarding the medieval history of Mașcăuți estate. Also, here is analyzing the historic development of the Mașcăuți hermitage in the name of Dormition of Our Lady.

List of illustrations:

- Fig. 1. Mașcăuți estate (17th -19th century) (designed by S. Ciocanu). Estates: 1 - Trebujeni estate; 2 -Peștera/Movila/Brănești estate; 3 - Cotelnici/Hârtop estate; 4 - Pocrășeni/Jevreni estate; 5 - Bălășești estate; 6 - Ciofeni/Răculești estate; 7 - Horilcani/Holercani estate.
- Fig. 2. Hucisca gorge. View from the Raut river (by S. Ciocanu).
- Fig. 3. Mascauti estate (fragment of 1824 year project) (V. Malanetchi archive).
- Fig. 4. Mascauti cave complexes project (designed by S. Ciocanu). Cave complexes: nr.1 - Pesterile Ciucului (Holm); nr. 2 - Pesterile Ciucului (sub Bacota); nr. 3 - Chilioare/Chiliori (cave part of the Mascauti hermitage).
- Fig. 5. Cave complex nr. 2 (Pesterile Ciucului). Project of the levels (designed by T. Bobrovski, B. Ridus).
- Fig. 6. Cave complex nr. 3 (Chilioare). Project of the levels (designed by T. Bobrovski, B. Ridus).

Скит Машкэуць („пыркэлаба Албу”) и поместье Машкэуць уезда Орхей

Резюме

Статья раскрывает на основе анализа опубликованных и доселе неизвестных документов некоторые страницы средневековой истории поместья и села Машкэуць Орхейского уезда. Так же, здесь анализируются имеющиеся сведения об историческом развитии Святоуспенского скита Машкэуць.

Список иллюстраций:

Рис. 1. Поместье Машкэуць в 17-19 вв. (план С. Чокану). Поместья: 1 - поместье Требужени; 2 - поместье Пештера/Брэнешти; 3 - поместье Котелничи/Хыртоп; 4 - поместье Избиште; 5 - поместье Покрэшени/Жеврени; 6 - поместье Бэлэшешти; 7 - поместье Чофени/Рэкулешти; 8 - поместье Хорилкани/Холеркани.

Рис. 2. Ущелье Хучишка. Вид со стороны Рэута (фото С. Чокану).

Рис. 3. План поместья Машкэуци. Фрагмент (1824) (архив В. Маланецки).

Рис. 4. План расположения машкэуцких скальных комплексов (С. Чокану). Скальные комплексы: №1 - Пештериле Чукулуй (Холм); №2 - Пештериле Чукулуй (суб Бакота); №3 - Килиоаре/Килиори (скальная часть скита Машкэуци).

Рис. 5. Скальный комплекс №2 (Пештериле Чукулуй). План уровней (Т. Бобровский, Б. Ридуш).

Рис. 6. Скальный комплекс №3 (Килиоаре). План уровней (Т. Бобровский, Б. Ридуш).

27.01.2011.

Dr. Sergius Ciocanu, Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt, 1, MD-2001 Chișinău, Republica Moldova, e-mail: sercigni@yahoo.com